

УДК 334.72:005.21(477)

ЧЕРЕП А. В., ЛИНЕНКО А. В.
Запорізький національний університет

СТРАТЕГІЧНИЙ АЛЬЯНС ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

В статті уточнено визначення економічної категорії «стратегічний альянс» і здійснено класифікацію різних видів стратегічних альянсів за основними критеріями. Виявлені переваги та недоліки об'єднання підприємств у формі стратегічного альянсу. Визначені перспективи та можливі загрози розвитку стратегічних альянсів в умовах української економіки.

Ключові слова: економічний розвиток, загрози, інтеграція, недоліки, об'єднання підприємств, переваги, перспективи, стратегічний альянс.

CHEREP A. V., LYNENKO A. V.
Zaporizhzhya National University

STRATEGIC ALLIANCE AS THE PERSPECTIVE FORM OF JOINT VENTURE

The study aim concerned on clarification of the «strategic alliance» category, on main criteria's classification of strategic alliance, and, definition of advantages and disadvantages of joint ventures in a strategic alliance form. The main approaches to identify economics matter of «strategic alliance» are analyzed in the article, which allowed to formulate the own author's approaches to the definition mentioned above. The classification signs were marked, and, due to them, the systematization of the most common strategic alliance types was suggested, according to the economy level of Ukraine and the level of international relations in the context of globalization. The results of the comparative analysis were used for the definition of key advantages and disadvantages of economics subject's associations as strategic alliances. Perspective strategic alliance development for the Ukrainian economic was identified, within modern unstable economy conditions and possible risks which can touch integrated establishments, so as national economic as a whole. The main conclusion of this article concerned on the prospects of joint venture's form, such as strategic alliance, taking into account the features of Ukrainian economy development, that cause the need in further set-of-factors study, which can negatively affect the functioning of the strategic alliance in the conditions of Ukrainian economics.

Keywords: benefits, economic development, integration, joint venture, lacks, prospects, risks, strategic alliance.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України можна охарактеризувати як нестабільний через вплив цілої низки деструктивних чинників на макрорівні, що зумовлені воєнними діями на сході країни, анексією АР Крим, непослідовністю економічних реформ та ін. У таких умовах вітчизняним підприємствам, особливо орієнтованим на зовнішні ринки збуту своєї продукції, досить складно забезпечити конкурентні переваги та досягти більш-менш стабільних економічних результатів, які б давали можливість не лише підтримувати існуючий рівень техніко-технологічного, кадрового, інформаційного забезпечення, фінансово-економічної безпеки тощо, але й інвестувати в інновації, без яких неможливо уявити сучасний бізнес.

Вирватися з цього «замкненого кола» можливо за рахунок об'єднання підприємств, створення ними інтеграційних формувань, які дають змогу отримувати переваги внаслідок поєднання спеціалізації та кооперації, досягати мультиплікаційного чи синергетичного ефекту. В умовах глобалізації варто звернути увагу на таку перспективну форму об'єднання підприємств, як стратегічний альянс, що передбачає інтеграцію бізнесу на взаємовигідних засадах для суб'єктів економіки – учасників такого утворення. Втім, для врахування національних особливостей українського бізнесу необхідно дослідити можливі переваги та недоліки, перспективи та загрози щодо створення стратегічних альянсів вітчизняними підприємствами, зокрема машинобудівними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідники, які вивчали особливості створення та функціонування стратегічних альянсів, зробили значний внесок в економічну науку, а також сформулювали практичні рекомендації щодо перспективних напрямів розвитку підприємств шляхом об'єднання в стратегічні альянси. Так, Г. Козаченко та Л. Шульженко визначили дуалістичний характер цього інтеграційного формування, що зумовлює як переваги для підприємств-учасників, так і певні негативні наслідки чи принаймні ризики, з якими варто рахуватися й докладати зусиль для їх мінімізації [1]. Крім того, Л. Шульженко є автором наукових праць, присвячених системному дослідженню проблем забезпечення економічної безпеки стратегічних альянсів [2].

Варто також зазначити, що В. Мартиненко досліджував проблеми активізації інвестиційної діяльності за рахунок розвитку стратегічних альянсів з позиції державного управління [3]. Г. Махова в дисертаційному дослідженні розкрила теоретичні та методичні аспекти діяльності стратегічних альянсів у вітчизняній економіці [4]. Ціла низка наукових робіт О. Охріменко містить результати комплексного дослідження проблем і перспектив функціонування стратегічних альянсів в економічному середовищі України [5, 6]. О. Шубін і Д. Махносов всебічно розглянули вплив партнерства в межах стратегічних альянсів на стійкість роботи підприємств [7].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Здебільшого негативні тенденції розвитку більшості галузей економіки України актуалізують проблему пошуку нових форм взаємодії підприємств, зокрема машинобудування, які б дали їм можливість отримати конкурентні переваги, в т.ч. на зовнішніх ринках. Тому наразі необхідно визначити ризики й виявити перспективи формування і розвитку стратегічних альянсів у сучасних економічних умовах для України.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є уточнення економічної категорії «стратегічний альянс», класифікація різних видів стратегічних альянсів за основними критеріями, виявлення переваг та недоліків об'єднання підприємств у формі стратегічного альянсу, а також визначення перспектив і можливих загроз розвитку стратегічних альянсів в умовах української економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічні альянси не є новим явищем для української, а надто світової економіки. Проте сучасні умови ведення бізнесу зумовлюють інтеграційні процеси, в т.ч. за рахунок утворення стратегічних альянсів, які також дещо модифікуються відповідно до сучасних реалій і викликів, з якими їм доводиться стикатися у процесі своєї діяльності.

Проаналізувавши підходи до трактування суті стратегічного альянсу [1–7], слід зазначити, що в основному автори пропонують подібні визначення, які деякою мірою доповнюють інші. Проте, на думку О. Охріменко існують і суперечливі тлумачення сутності поняття «стратегічний альянс» [6]. Вважаємо, що в сучасних умовах у визначенні стратегічного альянсу має бути відображений аспект економічної безпеки, проблеми забезпечення якої були досліджені Л. Шульженко [2].

Отже, можна запропонувати уточнене визначення. Так, стратегічний альянс – це сучасна форма об'єднання підприємств на засадах взаємної вигоди для учасників з метою отримання конкурентних переваг за рахунок синергетичного ефекту та забезпечення економічної безпеки для окремих учасників і об'єднання в цілому.

Стратегічні альянси неоднорідні і можуть суттєво відрізнятися один від одного за цілим переліком характеристик, тому вчені-економісти проводили дослідження окремих видів стратегічних альянсів з їх систематизацією [4].

Використовуючи вже існуючі напрацювання, пропонуємо таку доповнену класифікацію основних видів стратегічних альянсів за різними критеріями.

Рис. 1. Класифікація основних видів стратегічних альянсів

Варто зауважити, що окремі характеристики, виділені за різними класифікаційними ознаками, можуть бути одночасно поєднані в межах певного стратегічного альянсу, тоді як інші риси не можуть бути притаманні одному інтеграційному утворенню. Наприклад, альянс може функціонувати на транснаціональному рівні, передбачати володіння часткою капіталу учасників, однак остання риса унеможливує тимчасовий характер консорціуму. Діяльність стратегічного альянсу може бути спрямована на реалізацію інноваційних проєктів, отримання доступу до ресурсів і освоєння нових ринків поряд із неформальною угодою між учасниками.

Переваги та недоліки створення стратегічного альянсу, які зумовлюють відповідні перспективи чи загрози як для учасників, так і для інтегрованого формування в цілому, згруповані на рис. 2.

Деякі з переваг і недоліків є загальними як для учасників, так і для стратегічного альянсу в цілому, а деякі є специфічними, тобто проявляються або для окремих учасників, або лише для об'єднання

підприємств. Однак виділені недоліки і загрози в основному можливо нівелювати чи зменшити до прийнятного рівня за рахунок переваг об'єднання підприємств у формі стратегічного альянсу.

	Переваги	Недоліки
Для учасників	<p>Можливість фундаментальних і прикладних НДДКР та реалізації інноваційних проектів</p> <p>Розширення доступу до сировинних баз і ресурсів, у т.ч. людських, інтелектуального капіталу</p> <p>Вихід на нові ринки збуту своєї продукції чи надання послуг</p> <p>Отримання конкурентних переваг та ін.</p>	<p>Фактична відсутність законодавчого поля щодо діяльності підприємств у структурі стратегічного альянсу в Україні</p> <p>Проблеми одного учасника можуть мати негативні наслідки для решти партнерів</p> <p>Вплив нестабільного економічного середовища країн походження окремих учасників</p>
Для альянсу	<p>Досягнення мультиплікаційного економічного ефекту за рахунок об'єднання зусиль учасників</p> <p>Отримання вигід унаслідок одночасної діяльності в декількох країнах</p> <p>Можлива реалізація масштабних державних програм економічного розвитку тощо</p>	<p>Нормативно-правова невпорядкованість функціонування стратегічних альянсів в Україні</p> <p>Поєднання ризиків, притаманних країнам, в яких функціонує стратегічний альянс</p> <p>Можливі антимонопольні обмеження та надмірна увага з боку контролюючих державних органів</p>

Рис. 2. Переваги та недоліки створення об'єднання підприємств у формі стратегічного альянсу

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, можна констатувати перспективність такої форми об'єднання підприємств, як стратегічний альянс, але з урахуванням національних особливостей економічного розвитку в Україні, що зумовлюють необхідність подальшого дослідження сукупності факторів, які можуть негативно вплинути на функціонування стратегічних альянсів в умовах української економіки.

Література

1. Козаченко Г. В. Стратегічні альянси: дуальний характер / Г. В. Козаченко, Л. Є. Шульженко // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2007. – Випуск 27. – Т. 1. – С. 54–60.
2. Шульженко Л. Є. Економічна безпека стратегічних альянсів: дослідження з позицій системного підходу / Л. Є. Шульженко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2013. – № 25 (1). – С. 201–208.
3. Мартиненко В. Ф. Формування стратегічних альянсів: сучасні тенденції глобалізації процесу інвестування виробництва / В. Ф. Мартиненко // Теорія та практика державного управління. – 2008. – Вип. 3 (22). – С. 187–195.
4. Махова Г. В. Формування та функціонування стратегічних альянсів підприємств в Україні: теоретико-методичні аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Г. В. Махова. – Київ, 2009. – 22 с.
5. Охріменко О. Стратегічні альянси як інструмент міжнародного співробітництва у сфері високих технологій / О. Охріменко, В. Чернюк // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2014. – Вип. 1 (10). – С. 5–12.
6. Охріменко О. В. Теоретичні підходи до аналізу стратегічних альянсів / О. В. Охріменко // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2016. – Т. 21. – Вип. 3. – С. 12–16.
7. Шубін О. О. Стратегічні альянси і партнерство як основа стійкого розвитку хімічних підприємств / О. О. Шубін, Д. В. Махносов // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Випуск 1. – Том 3. – С. 375–378.

Надійшла 24.09.2016; рецензент: д. е. н. Шмиголь Н. М.